

О ЧЛАНУ 79. USTAVA

SLOBODAN JOVANOVIĆ

PROFESOR BEOGRADSKOG UNIVERSITETA

Član 79. Ustava govori o ugovorima sa tuđim državama. Njih zaključuje Kralj, ali ih ne može potpisati bez prethodnog odobrenja Narodne Skupštine. Izuzetno, za čisto političke sporazume, prethodno odobrenje Narodne Skupštine nije potrebno.

Ustav ne daje definiciju „političkih sporazuma.“ Moglo bi se uzeti da su politički sporazumi oni međunarodni ugovori čije izvršenje ne iziskuje nikakvu promenu u zakonodavstvu, — čije izvršenje, dakle, spada u nadležnost upravne vlasti. Ali ovakvo tumačenje nije sasvim sigurno. Izraz „politički“ koji je Ustav upotrebio, ima, obično, mnogo uže značenje nego što ga ima izraz „upravni.“ Politički akti to su samo jedna vrsta upravnih akata. Prema tome, dopuštajući Kralju da sam bez Skupštine zaključuje političke sporazume, Ustav verovatno nije mislio da mu to pravo prizna za sve ugovore čije izvršenje iziskuje samo upravne akte a ne i zakonodavne. Ali onda se postavlja pitanje, šta upravo valja razumeti pod „političkim sporazumom?“ Moglo bi se reći da su to sporazumi koji se tiču države uzete kao političke celine, a ne tiču se samo pojedinih grana njene uprave. Na taj način, ugovori o nekom pitanju spoljašnje politike bili bi politički sporazumi, dok na pr. sporazumi o službi pogranične policije ne bi to bili.

Da li jedan ugovor spada u političke sporazume ili ne, to pitanje, u praksi, imaće da reše Kralj i Skupština. Ali se sada može javiti jedna teškoća. Šta onda ako se ta dva činioca ne slože? Pretpostavimo, Kralj smatra da jedan ugovor ne spada

u političke sporazume, i neće da traži skupštinsko odobrenje za nj. Skupština, na protiv, smatra da taj ugovor spada u političke sporazume, i protestuje što joj se ne podnosi na prethodno odobrenje. Ko će da reši ovaj sukob između dva ustavna činioca?

Najlogičnije bi bilo savzeti Ustavotvornu Skupštinu da ona reši ovo pitanje sporazumno s Kraljem, jer ovde se u stvari vodi spor oko tumačenja Ustava, a za tumačenje Ustava nadležna je ustavotvorna vlast. Ali, ostavljajući na stranu to što je sazivanje Ustavotvorne Skupštine uvek zametan posao, valja imati na umu i tu okolnost da je sasvim moguće da se Kralj ne složi s Ustavotvornom Skupštinom, kao što se nije složio ni s običnom Skupštinom. U tom slučaju, pitanje ostaje nerešeno, pošto se za tumačenje Ustava, kao i za svaki drugi ustavni zaključak, traži saglasnost Kralja i Ustavotvorne Skupštine.

Bio bi jedan više politički nego pravni način za rešavanje tih sukoba koji bi nastali između Kralja i Skupštine povodom tumačenja člana 79. Ustava. Na ime, ti sukobi mogli bi se rešavati kao i ostali sukobi između ta dva činioca, — a to je raspuštanjem Skupštine. Ako bi na izborima pobedila Vlada, nova skupštinska većina primila bi njeno gledište da je dotični ugovor politički sporazum koji se može zaključiti i bez skupštinskog odobrenja. Ako bi, na protiv, pobedila stara skupštinska većina, Vlada bi se promenila, — i nova Vlada koja bi došla, primila bi gledište skupštinsko da dotični

ugovor ne može biti zaključen bez skupštinskog odobrenja. Tim putem sukob između Kralja i Skupštine bio bi raspravljen prosto i lako.

Sve ovo, naravno, pretpostavlja da je taj t. zv. politički sporazum Kralj zaključio javno. Samo onda Skupština može na vreme uložiti protest što se pri zaključenju ovog ugovora nije tražilo njeno sadejstvo. Ali uzmimo da je taj sporazum zaključen tajno. U našem Ustavu nema nijednog propisa koji bi tajne ugovore zabranjivao. Prema tome, sasvim je moguće da Kralj, smatrajući jedan ugovor kao politički sporazum, zaključi taj akt ne samo bez učešća nego i bez znanja Narodne Skupštine. Taj akt ostane godinama državna tajna, i

Narodna Skupština dozna za njega tek onda kada se pristupi njegovom izvršenju. Pretpostavljajući da po njenom mišljenju to nije bio politički sporazum, da li bi išta ona mogla još učiniti za odbranu svojih ustavnih prava?

Njoj bi stajala na raspoloženju jedna vrlo uspešna represivna mera. Zaključujući bez Skupštine jedan ugovor za koji se tražilo sadejstvo Skupštine, Kralj, odn. njegova odgovorna Vlada učinila je povredu Ustava. Sledstveno, Narodna Skupština mogla bi tužiti ministre Državnom Sudu. U ovome slučaju, bilo bi interesantno to, da bi spor između dva ustavna činioca o tumačenju jednog člana Ustava imala u stvari da raspravi jedna sudska instancija.

PRAVNI KARAKTER NOVČANIH ULOGA KOD BANAKA I ŠTEDIONICA

DOBRA S. PETKOVIĆ
ADVOKAT

4) Da li su uložili *ugovor o zajmu* ili *ugovor o nepravilnoj ostavi* (depositum irregulare)?

U teoriji je sporno da li se može smatrati ugovorom o ostavi ovaj ugovor, po kome se nekome daju na čuvanje zamenljive stvari, ali da ih ne mora vratiti in specie, već in genere.

Većina uglednijih stranih pravnih pisaca odgovaraju na to pitanje afirmativno. Da citiramo glavnije, koji su nam pri ruci.

Krainz-Ehrenzweig System, 1920 II 1. str. 355.: »Depozitar ne stiče, po pravilu, ni vlasništvo, ni posesiju, ni pravo upotrebe na deponovanu stvar, već je samo detentor sa dužnošću čuvanja (§ 958). On je, po pravilu, obavezan da vrati, baš iste komade koje je primio. Ako je ovlašćen da vrati druge komade, taj posao može biti zajam, ali može biti i jedan varijetet ugovora ostave.«

»I. Kod pravilne *brojne ostave* (Summendepot) obavezuje se primalac, da drži, ako ne iste komade a ono isti broj jednakih komada, odvojeno od vlastitog imanja, u ostavi kao tuđe dobro. Deponent ostaje vlasnik, čuvar je samo ovlašćen da zameni pojedine komade drugima. Tako biva to po pravilu, ako je novac nezatvoren položen, a naročito kad polaganja bankama hartija od vrednosti bez označavanja njihovih brojeva. Bankar nema potrebe kod

takvoga pologa ni na kakve naročite opreznosti da pazi, kao n. pr., prilikom sečenja kupona, da bi sprečio promenu istovetnih papira od vrednosti različitih klijenata. Interesi ostavljača promenom ne bi bili povređeni.

»II. Kod pravilne ostave *smeše* ili *skupljanja* (Vermengungs-oder Sammeldepot) primljena se dobra sa dobrima iste vrste drugih deponenata sjedinjuju. Tako, sudsko depozitno odelenje čuva zajedno položene novce kao jednu zajedničku novčanu rezervu; u stovarišnim magacinima (Lagerhaus) čuvaju se žito, špiritus, i dr. à la rinfusa (§ 48 Lagerhaus Ges.); bankar združuje efekte iste vrste u zajedničku masu, koji mogu čak biti i sa zgoditcima: dobitak ili gubitak, koji se iz izvlačenja pokaže deli se srazmerno među deponente. I kod ostave skupljanja (Sammeldepot) ne postaje čuvar vlasnikom; šta više, nastaje tu smešanjem suvlasništvo deponenata po količini t. j. svaki je deponenat vlasnik količine, koja mu pripada: on može da vindicira tu količinu (u budi kojim bilo komadima) iz zajedničke mase.

»III. Kod nepravilnog ugovora ostave postaje depozitar vlasnikom, on može položenu stvar prosto otuđiti, ne mora je drugom iste vrste odmah zameniti, ne čuva, dakle, tada stvarno ništa za deponenta. Ovaj mu je deponovanu

stvar kreditirao. Posao se, dakle, na prvi pogled, od zajma ne može razlikovati, pa se tako u § 959. i shvata. Nepravilna bankovna ostava, ipak nije zajam. Bankar, koji uzima od mnogih klijenata novac, može računati sa faktom, da svi klijenti neće u jedan mah tražiti natrag svoj novac. Stoga je dovoljno da samo jedan deo gotovine uvek drži spreman, ostalu može uložiti da mu donosi prinos naravno samo tako da, u slučaju potrebe, bar jedan deo plasmana može ostvariti. Tako se stvara mogućnost, da se suvišna gotovina korisno upotrebi. Ali drukčije nego kod zajma ovde ima prevagu interes kreditora, taj je interes merodavan, koji poslu stavlja povod i granice. Kad jedan bankar budi kakvu određenu svotu prima, to biva za to, što klijenat ima trenutno upravo tu sumu na raspoloženju, a ne za to, što bankar tu sumu potrebuje. Prema potrebi klijenta za novcem obično se stanje depoa menja. Zajam ne bi mogao klijent po svojoj volji ni povećavati ni smanjivati. Isto tako, kako je kod banaka biva i kod štedionica. Ne daje im se zajam, već im se deponiraju uštede.«

»U pogledu dejstva razlikuje se nepravilan ugovor ostave od redovnoga time, što primalac postaje vlasnikom, i primljenim vrednostima može po volji raspolagati, ali za to snosi opasnost, i može se obvezati da plaća kamate. Kod pravilnog ugovora o ostavi o kamati ne može biti ni reči. Od zajma se razlikuje nepravilni ugovor o ostavi time, što on između supruge ne potrebuje nikakve forme, što traženju povraćaja ima mesta u svako doba, svakako ne isključujući mogućnost da se ugovori otkazni rok, što je dug po njemu dug za čiju isplatu mora poverilac dužniku na noge doći (Holschuld), dalje, time što se isključuje kompensacija i najzad time, što nagrada za čuvanje može biti ugovorena — nagrada, koja se kod zajma ne pojavljuje. Pa ipak su mogući granični slučajevi, čije klasificiranje može biti sumnjivo.«

Dernburg H. Dr. Das bürgerliche Recht 1915. III S. 634 : »Često biva polaganje novca i drugih zamenljivih stvari, naročito hartija od vrednosti, pod naredbom da se povraćaj izvrši u istom broju t. zv. brojna ostava (Summendepot). — Takav je posao sličan zajmu, jer primalac postaje, kao i kod zajma, vlasnik poverenih mu predmeta i snosi opasnost: često puta i interes plaća. Ali ekonomski cilj je drukčiji. Polagač želi da se, u vreme dredaje stvari na čuvanje, oslobodi svoga kapitala i staranja o njemu: primalac tu hoće da mu učini uslugu, a ne da uzme od njega zajam. Tako je to naročito kod novčanih depozita javnim kasama, tako i kod otvorenih novčanih ostava, koje

banke primaju. I pojedini posao može da primi ovu prirodu: n. pr. kad gospodar na molbu svoje posluge, čuva njen novac u svojoj kasi«.

Enneccerus Ludwig, Lehrbuch des bürgerlichen Rechts 1922. B. I. S. 493.: »Ako je pri polaganju zamenljivih stvari ugovoreno, da vlasništvo na njih prede na primaoca i da je ovaj obvezan da vrati stvari iste vrste i u istoj količini (depozitni zajam, Hinterlegungs-darlehen), onda tu nalaze uopšte primenu propisi o zajmu: primalac, dakle ima naročito i opasnost da snosi (§ 700); vreme i mesto vraćanja upravljaju se, pak, po propisima koji važe za ugovor o ostavi: davalac je, dakle, naročito ovlašćen da traži natrag, u svako doba, broj pa čak i onda, ako je vreme za povraćaj utvrđeno. — Od zajma se razlikuje depozitni zajam svojim ekonomskim ciljem: onda se vrši pretežno u korist davaoca, što za posledicu ima ponajčešće i nižu kamatnu stopu. To je naročiti posao: nije ni ugovor o zajmu, ni ugovor o ostavi«.

Baudry-Lacantinerie, Précis de droit civil. 1893. III. str. 536. veli: »Princip, da depozitar mora da vrati deponovanu stvar in specie, trpi izuzetak u hipotezi *nepravilne ostave*. Označava se pod tim imenom ostava, koja je učinjena sa ovlašćenjem depozitara da može potrošiti deponovanu stvar, i da vrati ne istu stvar koju je primio, već slične stvari: n. pr. ja položim u vaše ruke jednu svotu novaca, pristupajući da je možete pomešati u vašoj kasi sa svojim novcem, da je upotrebljavate po svojoj volji i da mi vratite sličnu sumu. — Nepravilna ostava liči mnogo na zajam: u jednom i drugom slučaju, rizik pada na teret *akceptijensa*. Glavna razlika odnosi se na vreme vraćanja: kod ostave, čak i nepravilne, depozitar stoji u obvezi da vrati stvar na prvi zahtev, dokle je kod zajma obvezan da vrati o ugovorenom roku«.

Marcel Planiol, Traité élémentaire de droit civil, 1909. t. II p. 7.: »Naziva se »nepravilnom ostavom« ona ostava, kod koje je depozitar obvezan da vrati, u mesto one iste stvari koju je primio, stvari iste vrste i u istoj količini. On je, dakle, dužnik in genere a ne res certa, kao što je depozitar kod redovne ostave; [on nije prekarni detentor; on stiče vlasništvo na stvari, koje mu se predaju. — U praktičnom životu, *novčani depoziti* daju se u svojoj formi, poglavito kod banaka, štedionica i kase za depozite i konsignacije«.

Tako i ostali pisci, koji dopuštaju ugovor nepravilne ostave (depositum irregulare).

Ako se pažljivo osmotre argumenti, koji se ističu za razlikovanje nepravilne ostave od zajma, uočice se da se, pri činjenju toga razlikovanja, sva pažnja obraća na ekonomsku

svrhu. U pogledu njihove pravne suštine ne razlika: u oba slučaja dužnik stiče pravo vlasništva na predane mu zamjenljive stvari, u oba slučaja obveza dužnika svodi se na povraćaj ekvivalenta.¹⁰⁾ Stoga sa pravnog gledišta, uglavnom, nema praktične vrednosti za razlikovanje nepravilne ostave od zajma.

Na tom gledištu stoje i mnoga strana zakonodavstva i judikature.

Austrijska judikatura ne pravi razliku između nepravilne ostave i zajma. Ako se depozitaru dopusti da upotrebi stvari, koje je primio na čuvanje, a da vrati stvari iste vrste i u istoj količini, koliko ih je primio, — ona smatra, s obzirom na § 959., da, u tom slučaju, postoji ugovor o zajmu, a ne ugovor nepravilne ostave.¹¹⁾

Francuski Građanski Zakonik ne govori (v. art. 1932.) o ugovoru nepravilne ostave.¹²⁾

Nemački Građanski Zakonik (čl. 700) naglašava ga, ali naređuje primenu odredaba o zajmu. Izuzetak čini Švajcarsko obligaciono Pravo (v. čl. 481.—485).

Kako je u nas?

S obzirom na §571. G. Z., koji odgovara od-

redbi § 959.¹³⁾: — Austrijskog Građanskog Zakonika, njegovog izvornika, po našem mišljenju, isključena je mogućnost praviti razliku između nepravilne ostave i zajma. § 571. našeg Građ. Zakonika glasi: »Stvar na ostavu primljenu čuvar nema prava na svoju korist upotrebiti niti uživati, osim slučaja, ako to ostavljač naročito sam dozvoli; no onda prestaje isti ugovor biti amanetom, i prelazi u naruč. najam ili zajam, po razlici stvari i upotrebljenja«. — To je jasno.

Prema svemu što je do sad rečeno, mi nazivamo da se po našem pravu, ulozi moraju tretirati kao ugovor o zajmu.

Ali to još ne znači da sve odredbe Građ. Zak. o zajmu moraju dobiti primenu i za odnose iz uloga. Ulozi predstavljaju zajam svoga roda, i potčinjavaju se, ne propisima o zajmu, već utvrđenim običajima u trgovačkom životu, u koliko za njih ne bi bile ustanovljene specijalne zakonske norme.¹⁴⁾

Ipak bitni zaključak iz priznavanja ulozima karaktera zajma sadrži se u tome, da se, u slučaju stečaja nad imovinom banke ulagači naplaćuju iz njene stečajne mase proporcionalno, kao i obični poverioci.¹⁵⁾

ПРАВОСУЂЕ У ОПАСНОСТИ

ULPIAN JUNIOR

II.

Известан оптимизам у чланку једног угледног млађег судије, објављеном прошле године баш у овом часопису: да ће се стање у нашем Правосуђу поправити и да оно ишчекује свога човека, према садањем стању ствари јавља се као резултат идеализма оног честитог дела наших судија, незачараних стварношћу, који још увек гледају на Правосуђе са дубоком вером и љубављу. У осталом то је и разумљиво, јер ту љубав и веру Правосуђе, када је добро, заслужује неоспорно по својој узвишеној улози у државоправном животу народа.

Али пред јасном и тешком стварношћу, тај идеализам сасвим природно потискује озбиљна брига свих родољуба за последице,

што неминовно морају настати од пољуљаног Правосуђа. Наш народ својом беспримерном еволуцијом надмашио је све остале у наглom напредовању у свима правцима, јер је он за нешто више од једнога столећа примио и развио културне тековине, за које су други народи вековима чинили највеће напоре. У тој и таквој еволуцији, коју повесница може само нама признати, наш је народ преболевао разне социјалне болести врло брзо и много брже од других, можда већ зато, што су оне, било у крви, или са много више друштвених потреса, искорењиване и одболоване код тих народа, те су отуда изгубиле своју озбиљност и тежину у

¹⁰⁾ Šeršenovič, op. cit. knj. II str. 480.

¹¹⁾ Rušnov Adolf, Tumač općemu austrijskomu građanskom zakoniku, II str. 425, Krainz Ehrenzweig, op. cit. II str. 356. (1920.)

¹²⁾ Sigismond Lacroix — Memento de droit civil 1883. III 284., Code Civil allemand, traduit et annoté par C. Bunoir, etc. II str. 225.

¹³⁾ § 959. Austr. Građ. Zak. glasi: „Ako je čuvaru, na njegov zahtev ili usled svojevoljne ponude ostavljačeve, dopušteno upotrebljavati stvar, to onda u prvom slučaju

ugovor prestaje biti ugovor o osravi odmah po dopuštenju, a u drugom od trenutka kada je ponuda primljena, ili od kada je sa primljenom stvari odista učinjena upotreba, i ugovor o ostavi prelazi kod potrošnih stvari u ugovor o zajmu, a kod nepotrošnih u ugovor o posluži, i tada nastupaju s time vezana prava i dužnosti. — §§ 971, 983. i 1090. (prevod Dr Arandelovića).

¹⁴⁾ Šeršenovič, op. cit. II str. 480

¹⁵⁾ Šeršenovič, op. cit. II str. 480:

УН И В Е Р З И Т Е Т С К А Б И Б Л И О Т Е К А

наше доба. Да се грешни нехат и апатија свих позваних за лечење и уздизање нашега Правосуђа не заснивају случајно на тој тако мало оправданој нади, када је у питању будућност наше земље, будућност, која се мора још од сада градити на основи најширега морала и солидности и на једној етичкој и здравој социјалној структури? Ако би то био овде случај и та нада руководила толерирање оваквога стања, зло је тим кобније. Наше се Правосуђе мора без икаквог одлагања брзо и смишљено санирати. Његово уздизање је императивна дужност владе и народне скупштине, па, ако хоћете, и целе земље, ако се ова два чиниоца буду и даље оглушивала о ту своју дужност прворедне важности.

За решење тога питања предложили смо неколико главних мера и истакли, да би једна од њих била: *материјално обезбеђење судијског реда.*

Неоспорно је, да наш судијски ред није материјално обезбеђен. Није ни приближно онако, како би према нашим приликама могло, када већ није онако, како је он у другим земљама обезбеђен. Фатум је нашег Правосуђа био тај: прво, што су сви режими и све владе на њега увек највише полагали, њему све — и што треба и што не треба — у дужност стављали, јер су у њега највише вере имали, тако да је једна Богиње Правде у нашој земљи са њеног високог и пуног достојанства пиједестала свлачена и везаних политичког ваширишта. Она се те зле судбине спасаваа кал год су настајале здраве и нормалне прилике у земљи. До ратова је, ипак, крај свих тих искушења, она остала узвишена. И тај фатум, добро нам познат, ни сада је не напушта, јер је судијски ред, захваљујући несхватању основних државних интереса од стране свих парламената и влада, остао необезбеђен и принуђен да се хвата у коштац са тешкоћама садашњег економског стања. Стога данас, када се толико прекора упућује нашем судијском реду, ваља искрено признати, да он није за све крив.

Полазећи од сасвим основане и умесне поставке, да се оним државним органима којима се поверавају живот, част и имање суграђана у једној земљи, морају обезбедити не само потребан минимум за живот већ и изванредан вишак за савремену удобност у животу и

лично усавршавање, да би се они могли еманциповати ма и покушаја корупције и свих осталих штетних утицаја, већина модерних држава законски су материјално обезбедиле судске чиновнике знатно боље од осталог управног чиновништва. Типичан је пример за то Енглеска, у којој судски чиновници примају веће плате и додатке од управног чиновништва осталих струка саистим квалификацијама и годинама службе, тако да је сразмера те разлике у платама и додатцима све већа, у колико су већи и сами положаји тих чиновника иначе равних категорија и група. Против тога нико у тој земљи није устао. Тако је земаљска управа тог великог и практичног народа правилно решила то питање и реално схватила државне интересе.

А како је код нас?

Из домена мисли и њеног разлагања да уђемо у стварност. Држава је тако мало урадила на томе пољу, да је право чудо, да је ипак један део судијског реда сачувао своје достојанство. Не треба ни много речи, ни цифара. Још мање каквих разлагања. То најбоље илуструје факат: да је држава судијском реду и судском особљу просечно повисила плате и додатке 6—8 пута према предратним, док су све животне потребе после рата поскупиле 20, 30 па и више пута. Није им дакле обезбеђен ни просечан минимум прихода према садашњем економском стању и потребама живота. Може ли се код таквог стања захтевати са правом да се судије и судски чиновници посвете свим својим бићем служби и интересима земље? Може ли се онда оправдано замерити, што су и судије, ти заштитници Правде, у садашњој декаденцији морала подлегли једним делом искушењима живота, порока и страсти? То је тај факат, који је чувар Правде са толико одлучности констатовао, али оставио необјашњен. То је то зло, у чије порекло он није хтео улазити и испитивати га, као што га није ни почео да радикално лечи. Али је оно ту. *И нека се нико ко сноси пред историјом одговорности за данашње дане не заварава, да ће га она оправдајти изузетношћу политичких прилика код нас за тежак грех према земљи, што није све учинио што је шребао и могао за унификацију судског законодавства и за савршавање и уздизање нашег пољубљаног Правосуђа.*

SAVEZNA DRŽAVA I NJENI ODNOSI PREMA POSEBNIM DELOVIMA NJENIM

MIH. STOJANOVIĆ
ISP. ADVOKAT

Kao što rekosmo, Zajedničko zasedanje Senata i Narodnog Predstavništva sačinjava *Kongres*. Kongres se sastaje najmanje jedanput godišnje, i to početkom decembra svake godine. Atribucije Kongresa su mnogobrojne. On ima, uopšte, da se stara o svima državnim funkcijama, kako u unutrašnjim tako i u spoljnim manifestacijama Savezne Države. Kongres odlučuje o carinama i porezima, o državnim dugovima, o narodnoj odbrani, o spoljnoj trgovini, o finansijama, o sudstvu, on objavljuje rat i zaključuje mir, odlučuje o održanju vojske i marine i t. d.

Sudsku vlast vrši Vrhovni Sud, sastavljen od sudija doživotno naimenovanih od Predsednika Republike. Njegove se funkcije prostiru na opšte interese države, kako u njihovim međusobnim odnosima, tako i u njihovim odnosima sa stranim državama. Ovo sudsko telo može uništiti svaki neustavni akt i stoji kao najviša administrativna i sudska instanca u celoj državi.

Nemačka. Nemačka je u toku 19. i 20. veka pretrpela u državo-pravnom pogledu četiri transformacije. Unijom od 1815. godine bila je stvorena *Germanska Konfederacija*. Ali je ona godine 1867. bila rasturena i zamenjena *Severno-Nemačkim Savezom*. Tada je 1867. godine Konstituenta Severno-Nemačkog Saveza izglasala Ustav kojim su regulisani odnosi Saveza.

Ulaskom južno-Nemačkih država u Savez donesen je 1871. godine nemački carski Ustav, koji u stvari nije bio ništa drugo do savezni Ustav od 1867. god. sa vrlo malim izmenama.

Najzad, novim stanjem stvorenim Svetskim Ratom Nemačka je dobila poslednji svoj Ustav od 11. avgusta 1919. godine, kojim je Bizmarckovo carstvo zamenjeno Nemačkom Republikom. Tako je Nemačka od 1845. do 1919. godine, prema menama svoga državnog režima, imala četiri razna Ustava.

Mi ćemo ukratko ovde izložiti istorijske i političke tačke gledišta, svaki od ranijih triju Ustavnih režima Nemačke, pre nego što izložimo načela njenog današnjeg ustavnog stanja.

Germanska Konfederacija, stvorena 1815. godine, bila je sastavljena od 39 suverenih država, i to: jedne carevine (Austrije), pet kraljevina, sedam velikih vojvodina, desed vojvodina, jedanaest kneževina i četiri slobodna grada. Konfederacija je bila oličena u jednoj Dijeti koja je zasedavala u Frankfurtu na Majni. Ova Dijeta nije bila politički, već diplomatski skup u kome

su zasedavali opunomoćeni predstavnici konfederativnih država.

Odluke, koje je Dijeta donosila, bile su obavezne za svaku pojedinu državu u Konfederaciji. Respektivne vlade starale su se za njihovo izvršenje. Konfederativne države zadržale su svoju nezavisnost i suverenitet: mogle su imati svoju sopstvenu vojsku, kao i svoje sopstvene diplomatske predstavnike u inostranstvu. Ali one nisu mogle zaključivati nikakav savez protivan federalnom paktu i opštoj bezbednosti Konfederacije.

Uzdrmana revolucionarnim pokretima od 1848. godine, a razjedinjena ratom Pruske i Austrije i porazom ove poslednje kod Sadove, *Germanska Konfederacija* završila je svoju egzistenciju Praškim Ugovorom od 1866. godine.

Severno-Nemačka Konfederacija, čije je stvaranje izvršeno 1867. godine, grupisala je pod Prusku sve nemačke države severno od reke Majne.

Austrija je bila iz novog saveza potpuno isključena.

Centralni organ nove konfederacije sačinjavala su dva sabora: *Federalno Veće*, koje je bilo, po uzoru na staru germansku Dijetu, jedan diplomatski skup, u kome je zasedavalo 43 predstavnika, od kojih 17 Pruskih: i *Rajhstag*, parlament, u kome su zasedavali predstavnici naroda, direktno izabrani opštim pravom glasa.

Predsedništvo Konfederacije pripadalo je Pruskoj.

Južne države (Hesen, Baden, Vircenberk i Bavarska) bile su, pravno, suverene i nezavisne, ali je njihova suverenost bila samo prividna, pošto je Pruska zaključenim savezom stavila njihove vojne efektivne pod svoju komandu.

Nemačko Carstvo. Posle francusko-pruskog rata 1871, čime je definitivno izvršeno nemačko jedinstvo, tadašnji pruski kralj Viljem I proglasio se u Versalju za cara nemačkog.

Novi Ustav nemačkog carstva od 16. aprila 1871. godine obuhvatao je pet odeljaka: saveznu teritoriju; predsedništvo saveza; odeljak o državnom kancelaru; savezno veće i Rajhstag.

Saveznu teritoriju sačinjavale su teritorije svih dotadašnjih nemačkih država, s prinovom Elzas-Lotringije.

Predsedništvo Saveza pripadalo je kralju Pruske koji je nosio titulu cara Nemačke. Car je imao sva prava i prerogotive suverena države, Državni kancelar bio je direktni pomoćnik

carev. On je imao široku vlast. On je bio predsednik Saveznog Veća i istovremeno predsednik pruske vlade. On je prema tome potpisivao sve aktive careve i snosio odgovornost za njih.

Savezno Veće (Bundesrat), kome je bio predsednik državni Kancelar sačinjavao je skup predstavnika svih država s nejednakim brojem (Pruska je na pr. imala 17. predstavnika, Bavarska 6. ostali po 2 (ili jednog). Ukupan broj predstavnika iznosio je 61. Funkcije Saveznog Veća bile su razne i mnogostruke. Njemu je bila dodeljena i zakonodavna vlast i izvršna i sudska. Savezno Veće bilo je nadležno i da oglasi rat.

Rajhstag je bio politički sabor (parlament), sastavljen od poslanika izabranih od naroda, i to: na svakih sto hiljada stanovnika po jedan poslanik. Ukupan broj njegovih članova iznosio je 397, od kojih 236 pruskih.

Njegove funkcije bile su zakonodavne: on je izglasao budžet i zakone nemačkog carstva.

Nemačka republika od 1919. godine. — Prema Vajmarskom Ustavu od 11. avgusta 1919. godine, nova nemačka država (Reich) je Savezna Država, u glavnom ista kao i pre, ali sa dve sledeće karakteristike: 1.) Partikularističke tendencije su zamenjenje unitarizmom i 2.) Hege-monija Pruske je iščezla.

Po Ustavu od 1919. godine, „Nemačka Država (Reich) je Republika“. Državna vlast proizilazi direktno od naroda.

Njena vlada je parlamentarna. Državni kanceler i ministri moraju imati poverenje parlamenta (Rajhstaga): Svaki od njih mora odstupiti ako mu Rajhstag otkaže poverenje.

Nemačka Republika je još i demokratska, jer je predviđen referendum, kao u Švajcarskoj, — sistem direktnog učešća naroda u odlukama države.

Po novom Ustavu, *Izvršna vlast* pripada Predsedniku Republike, koji se bira na 7 godina opštim i direktnim pravom glasa. Predsednik vrši svoju vlast preko svojih ministara, koje može izabrati i naimenovati izvan parlamenta. Ministri su odgovorni pred Rajhstagom.

Zakonodavna vlast pripada Rajhstagu, čiji se članovi biraju na 4. godine opštim pravom glasa. Oba pola, stariji od 20 godina, imaju biračko pravo glasa. Rajhstag se sastaje punovažno početkom novembra svake godine.

Veće Država (Reichsrat) sastavljen je od predstavnika raznih pokrajina koje sačinjavaju Nemačku.

Savezna država (pokrajina) ima pravo na po jednog predstavnika. Rajhsratom predsedava jedan član Savezne Vlade. Uloga ovog veća je sasvim sekundarnog značaja. Ono se, doduše, po Ustavu, može usprotiviti stupanju na snagu zakona izglasanih od Rajhstaga, ali ovaj veto,

na zahtev Predsednika Republike, može da se ukloni bilo izglasavanjem većine u Rajhstagu, bilo narodnim glasanjem — referendumom.

4. *Austrija i Sovjetska Rusija.* — Pored ovih triju glavnih država, u Evropi imamo danas još dve Savezne države: Austriju i Sovjetsku Rusiju. I jedna druga posledica su Velikog Rata i režimskih promena.

Kod *Austrije* stari režim zamenjen je Ustavom od 10. oktobra 1920. god., po kome je Austrija Savezna Država sastavljena od samostalnih pokrajina (Länder): Burgenlanda, Kranjske, Donje Austrije sa Bečom, Gornje Austrije, Salzburga, Štajerske, Tirola i Voralberga Savezna teritorija sačinjava jednu jedinstvenu finansijsku, ekonomsku i carinsku celinu.

U saveznu nadležnost spadaju sledeća pitanja: pitanje ustava; spoljna politika; pitanja ulaska novih oblasti u Savez; savezne finansije; građansko i krivično pravo; rudarstvo; savezne železnice; pasošna viza.

Pokrajine (Länder) imaju kompetenciju u svima onim državnim funkcijama koje nisu izrično rezervisane Saveznoj Državi.

Zakonodavna vlast pripada Nacionalnom Veću (Nationalrat), u kome zasedaju predstavnici direktno od naroda izabrani; i Saveznom Veću (Bundesrat), u kome zasedavaju delegati pokrajinskih sabora (Landtage).

Oba Predstavništva sačinjavaju saveznu skupštinu koja bira Predsednika Republike, na četiri godine.

Saveznu Vladu sačinjavaju savezni kanceler, vice kanceler i ministri koje bira Nacionalno Veće, bilo iz svoje sredine, bilo izvan parlamenta.

Režim *Sovjetske Rusije* oličen je upravo Ustavom od 10. jula 1917. g. donetim na Sveruskom Sovjetskom Kongresu, i po kom je Rusija „Federacija Nacionalnih Sovjetskih Republika“, zasnovana na „slobodnom savezu slobodnih nacija“, u kojima zasedavaju predstavnici radnika, vojnika i seljaka.

Vrhovna Uprava pripada Sveruskom Kongresu Sovjeta, koji se sastoji od predstavnika gradskih i gubernijskih sovjeta. Ovaj Kongres imenuje *Centralni Izvršni Komitet* od 200 članova, koji opet imenuje *Sovjet narodnih Komesara* (vladu). Komesari su odgovorni za svoj rad kako Izvršnom Komitetu tako i Kongresu i mogu u svako doba biti smenjeni.

Sovjetski Ustav sprovodi Sovjetski režim preko pokrajinskih, gubernijskih, okružnih i sreskih sovjetskih kongresa, koji, svaki za sebe, imaju svoj sopstveni izvršni komitet.

Poslanici za sovjetske kongrese biraju se na 3 meseca i to: na 100 stanovnika po 1 posla-

nik. Aktivno i pasivno biračko pravo pripada obojem polu, počev od 18 godina.

Odnos Savezne države prema delovima iz kojih je sastavljena. Odnos posebnih delova („država“, „provincija“, „kantona“) prema Saveznoj Državi mogao bi se u glavnome ovako okarakterisati :

Posebni delovi Savezne Države nisu suvereni. Međutim, po Ustavu, njihovim najvišim organima ustupljen je izvesan udeo u vršenju državne vlasti. Nemački autori smatraju da ulaskom u Saveznu Državu, država, koja sada postaje sastavni deo nove države, ne gubi samim tim ceo svoj detaljni imperijum, već ga zadržava u izvesnoj meri, i on se ispoljava u njenom sopstvenom zakonodavstvu, sudstvu i načinu uprave, kako u materijalnom, tako i u formalnom pogledu.

Po njima, pored savezne državne teritorije, postoji pokrajinska-kantonalna teritorija ; pored saveznog državnog suverenstva, postoji pokrajinski-kantonalni suverenitet koji se prostire u okviru dotičnog posebnog dela. U samoj Saveznoj Državi, unutrašnja tačka gledišta, postoji dvojstvo državnih vlasti. Postoji tako isto i dvo-gubo podanstvo : savezno i pokrajinsko (kantonalno) podanstvo.

Jelinek upoređuje položaj posebnog dela prema Saveznoj Državi s položajem pojedinca prema Državi kojoj pripada. Po njemu posebne delove u njihovim ulaznim odnosima prema Saveznoj Državi treba pravno smatrati kao individue.

Ovde, međutim, treba razlikovati dve razne situacije posebnih delova u Saveznoj Državi: 1) *potpuno potčinjeni položaj posebnih delova* (pokrajina) saveznoj državnoj vlasti i 2) *položaj gde posebni delovi učestvuju u stvaranju volje Savezne Države.*

U prvom slučaju imamo tako zvani *status subjectionis*, pri čemu Savezna Država ili potpuno negira posebne delove kao pravne subjekte i smatra ih subjektima samo sa dužnostima, ili ih pak ostavlja da postoje kao pravni subjekti. Ako Savezna Država potpuno negira posebne delove, onda se oni kao delovi s državnim atributima potpuno gube, jer na mesto njihovih uprava stupa uprava Savezne Države. Ako ih pak ostavi da postoje kao pravni subjekti, onda Savezna Država dovodi posebne delove u položaj delova kakvog komunalnog saveza, gde oni mogu vršiti svoju upravu preko svojih organa samo po zakonima i pod kontrolom Saveza. To je tako zvana posredna savezna uprava, po nalogu Savezne Države.

U drugom slučaju (gde posebni delovi učestvuju u stvaranju volje Savezne Države (posebni delovi) „države“, „pokrajine“, „kantoni“) zauzimaju naročita mesta u Saveznoj Državi i imaju — kao i pojedinci — svoje odgovarajuće staturuse. Tako :

a) Status libertatis, pomoću kojeg oni imaju izvesnu slobodnu sferu u vršenju državne vlasti, u kojoj se ispoljava njihova državna priroda. Ova sfera obuhvata onu oblast koju je savezni Ustav ostavio posebnom delu kao slobodnu i u kojoj on gospodari po svojim sopstvenom i originalnom imperijumu.

U slučaju zabune da se odredi odnos Savezne Države prema posebnim delovima, ovde vlada princip *Reichsrecht bricht Landrecht*.

b) Status civitatis, pomoću kojeg poseban deo zadobija prava prema Saveznoj Državi u njenom državnom svojstvu. Posebni deo pretenduje na priznanje naročitog pravnog položaja u državi, na pravnu zaštitu i na eventualnu finansijsku pomoć.

c) Status staroga civiteta, pomoću kojeg posebni delovi zadobijaju učešće kao organi u vršenju vrhovne uprave Savezne Države. (Senat u Americi).

Položaj posebnih delova u Saveznoj Državi u načelu je jednak, ali razlike postoje prema različitim ustavima saveznih država. Te razlike mogu biti vrlo velike. Tako na pr. Pruska je imala u nemačkoj federalnoj državi jedan sasvim izuzetan i dominirajući položaj. Mera nadležnosti organa posebnih delova prema organima Savezne Države određena je ustavom. Nadležnosti posebnih delova, tako zvana *jura singulorum* stoji u obrnutoj srasmeri prema nadležnosti Savezne Države, u pogledu proširenja prava ove poslednje t. j., u koliko se ustavnim izmenama proširuju prava Savezne Države, u toliko se umanjuju prava posebnih delova.

Današnje savezne države: Švajcarska, Nemačka, Amerika, Južno-Američke Države, daju posebnim delovima manje više udela u centralnoj upravi; najviše Švajcarska. Ali svuda osvaja she više i više tendencija da jedinstvo savezne Uprave ne sme da dođe u pitanje. U svima ustavima su tačno utvrđena prava, koja isključivo pripadaju Saveznoj Državi. U ostalom, i neminovna potreba iziskuje, da se Savezu dodele što šira prava. kako bi što celishodnije vršio svoje funkcije, Načelo »proširenja nadležnosti centralne vlasti« podvučena je u svima ustavima Saveznih država. Čak i Švajcarska, najlabavija među savezanim državama, proširila je za poslednjih nekoliko decenija saveznu nadležnost, na pr. usvajanjem jednog građanskog i kaznenog zakona za celu državu i stvaranjem federalnih željeznica.

Zaključak. — Uzimajući u obzir dosad izložene teorije o pravnom karakteru Savezne Države u njenim odnosima prema posebnim delovima iz kojih je sastavljena, koje se mogu osporavati ili braniti, prema tački gledišta na koju su se postavljali njihovi pisci, a vodeći računa

poglavito o bitnosti države kao takve i njenoj pravnoj prirodi, mogu se izvesti ovi zaključci:

1) Savezna Država je takva država, koja je, evolutivno ili primarno, sastavljena iz više nesuverenih delova sa širokim samoupravama.

To je prosta država, čija se suverenost manifestuje spolja i iznutra.

Ona ima svoju sopstvenu suverenu volju, sopstvenu državnu vlast, svoje sopstvene organe. Njena se volja i vlast prostiru nad celom državnom teritorijom.

Ona je jedino međunarodno-pravni subjekat, jer je država sa svima svojim bitnim atributima.

2) Pos. bni delovi („države“, „kantoni“, „zemlje“) Savezne Države nisu države. Njima nedostaje suverenitet. Njihova vlast je ograničena državnom saveznom vlašću.

Nadležnost posebnih delova regulisana je saveznim ustavom, čije norme dominiraju sve zakonske dispozicije posebnih delova. Oni nemaju državni karakter jer ne upravljaju sami sobom. Njima upravlja Savezna Država, kojoj su pod-

vrgnuti. Posebni delovi kad učestvuju u vršenju državne vlasti, ne učestvuju u svojstvu države, nego u svojstvu savednih organa. Lišeni suvereniteta, oni su samo široka samoupravna tela, — i nisu države.

3) Položaj posebnih delova u Saveznoj Državi obično je podjednak za sve. Ako se od ovog principa odstupi, onda je potrebno da to bude predviđeno Ustavom. Što se tiče učešća posebnih delova u vršenju Savezne (državne) vlasti, tu može biti izvesna razlika. Pravo glasa može da bude jednako za sve. Hegemonija jednog dela može da postoji u odnosu prema drugima. Čak i sfera političkih prava raznih delova u Savezu može ponekad da se udalji od opšteg pravila. Nemačka pre 1919. god. davala nam je svojim ustavnim uređenjem najbolji primer za to (v. naše izlaganje Drugi Deo, III, 3.).

Rečju, odnos Savezne Države prema njenim posebnim delovima, to je odnos države prema njenim pokrajinama sa svima opštim pravnim posledicama, koje iz takvog odnosa proizilaze.

ТАРИФА

ПАРНИЧНИХ ТРОШКОВА У СУДСКИМ СПОРОВИМА ЗА ПОДРУЧЈЕ БЕОГРАДСКОГ АПЕЛАЦИОНОГ СУДА¹⁾

ПРЕДГОВОР

Ми у Србији немамо једне унапред одређене тарифе, која би судећем суду служила као мерило при одређивању парничних трошкова. Закон о правозаступницима од 15. јуна 1865. године, који је још и данас на снази, у свом § 50. нормира, додуше, неку врсту адвокатске тарифе прописујући таксе за правозаступнички рад, али ова адвокатска тарифа нема никакве везе са парничним трошковима, које суд при решавању спорова досуђује. Адвокатска тарифа из поменутог закона о правозаступницима регулише правозаступничку награду у односу према властодавцу, али нема тај задатак, да служи судији као база и директива при одређивању парничних трошкова, јер се парнични трошкови по нашем закону не досуђују правозаступнику, него самом парничару. Према томе ова наша адвокатска тарифа има сасвим други значај него што га имају адвокатске тарифе у другим правним подручјима наше уједињене отац-

бине, јер судови у овим подручјима при одређивању парничних трошкова примењују адвокатску тарифу. Код нас у Србији, сем врло ретког случаја спора између властодавца и правозаступника о количини награде, судови уопште не долазе у положај да учине употребу од постојеће адвокатске тарифе по закону о правозаступницима, јер ови наши судови, решавајући поједине спорове, не решавају једновремено и о правозаступничкој награди, пошто је то ствар, која се искључиво правозаступника и властодавца тиче и у коју се суд не меша, ако није у питању спор о самој правозаступничкој награди. А и кад би се такав спор породило, тешко је претпоставити, да би га који судија решио на основу једне сасвим застареле и преживеле адвокатске тарифе из 1865. године, која правозаступничку сарадњу у правосуђу примењује у грошевима, јер би то био анахронизам у данашњим из темеља измењеним економским, социјалним и животним приликама.

С обзиром на овакво стање ствари може се слободно тврдити да ми у Србији једну адвокатску тарифу у оном смислу, како оне постоје у другим нашим т. зв. пречанским крајевима, уопште немамо. Али и ако немамо једну такву адвокатску тарифу, то ипак не значи да је правозаступнику у Србији ире-

¹⁾ Овај предлог Удружења Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору, упућен свима судовима у подручју Београдског Апелационог Суда, објављујемо ради обавештења наших другова. Са задолшћом можемо констатовати, да је знатан број судова одмах повољно прихватио овај предлог и по њему почео да одмерава парничне трошкове.

левантно како ће суд у поједином конкретном случају одредити парничне трошкове. Ноторна је чињеница, да се код нас у практичном животу удомио обичај, да парничар досуђене му парничне трошкове оставља своме правозаступнику као награду за његов правозаступнички рад. И тако, на овај посредни начин, парнични трошкови нису у пракси ништа друго него накнада правозаступничких трошкова, па с тога и пракса, која се код наших судова у погледу одређивања парничних трошкова кристализује, замењује донекле значај и важност адвокатске тарифе. И баш из овог разлога, потребно је, да се судска пракса у питању парничних трошкова развије саобразно и јединствено и да се тим уклони претерана неједнакост, која се као велика неправда осећа. А ово је могуће постићи само тако, ако судија има једну унапред одређену директиву, једну тарифу, која ће му служити као мерило при одмеравању парничних трошкова.

Како код нас у Србији ни један позитиван закон не ограничава слободу у оцени парничних трошкова, то нема никакве сметње, да се једна таква тарифа *via facti* проведе у дело. Она, додуше, неће имати законску снагу, али ће из константне судске праксе добити моралну снагу, из које ће се по „*consuetudo est altera natura*“ кристализовати *praeter legem* обичај који ће важити све дотле, док нове економске прилике не изазову потребу нове тарифе или док се ово питање законодавним путем не реши. На овај начин уведена је у живот нова адвокатска тарифа за Хрватску и Славонију, коју је израдило Удружење Одвјетника у Хрватској и Славонији споразумно са судијама и која се данас примењује код свих хрватских и славонских судова.

Поступајући по примеру колега у Хрватској, Удружење Јавних Правозаступника у Београду израдило је приложену тарифу парничних трошкова у судским споровима. Саобразно постојећим законским прописима, ова тарифа не регулише правозаступничку награду него одређује *минимум* парничних трошкова у оним случајевима, у којима судови уопште досуђују парничне трошкове по судским споровима. Тарифа је, дакле, *минимална* тарифа. Либералитату судијином оставља се, да, у сваком конкретном случају одреди трошкове и изнад ставака приложене тарифе а с обзиром на уложени труд и време трајања спора.

Удружење Јавних Правозаступника у Београду верује да ће сви судови на територији Београдског Апелационог Суда увидети потребу приложене тарифе и да ће је одобрити и исту примењивати у судским споровима.

А.

Тарифа парничних трошкова у судским споровима

Вредност спора у динарима	Тражње сваке врсте обезбеђена	ТУЖБЕ	
		по кратком поступку	у редовним споровима
до			
3.000	300	300	500
4.000	300	400	600
5.000	400	500	700
6.000	400	600	800
7.000	500	700	900
8.000	600	800	1.000
9.000	600	900	1.200
преко			
10.000	700	1.000	1.500
10.000	15.000	800	1.200
15.000	20.000	1.000	1.500
20.000	30.000	1.200	1.700
30.000	40.000	1.400	1.800
40.000	50.000	1.600	2.000
50.000	60.000	2.000	2.500
60.000	70.000	2.100	3.000
70.000	80.000	2.300	3.500
80.000	90.000	2.500	4.000
90.000	100.000	2.700	4.300
100.000	120.000	2.800	4.600
120.000	140.000	2.900	4.900
140.000	160.000	3.000	5.200
160.000	180.000	3.100	5.500
180.000	200.000	3.200	5.800
200.000	220.000	3.300	6.000
220.000	240.000	3.400	6.200
240.000	260.000	3.500	6.400
260.000	280.000	3.600	6.800
280.000	300.000	3.700	7.000
300.000	320.000	3.800	7.200
320.000	340.000	3.900	7.400
340.000	360.000	4.000	7.600
360.090	380.000	4.100	7.800
380.000	400.000	4.200	8.000
400.000	420.000	4.300	8.200
420.000	440.000	4.400	8.400
440.000	460.000	4.500	8.600
460.000	480.000	4.600	8.800
480.000	500.000	4.700	9.000
500.000	550.000	5.000	9.300
550.000	600.000	5.300	9.600
600.000	650.000	5.600	9.900
650.000	700.000	5.900	10.200
700.000	750.000	6.200	10.500
750.000	800.000	6.500	10.800
800.000	850.000	6.800	11.100
850.000	900.000	7.100	11.400
900.000	950.000	7.500	11.700
950.000	1.000.000	8.000	12.000

I. У грађанским споровима по *непроцењивим* предметима оставља се одређивање трошкова судској оцени с обзиром на уложени труд и време трајања спора, али ни у ком случају испод динара 3.000.—

II. У грађанским споровима по *процењивим* вредностима.

Код спорова од преко 1.000.000 дин, а до 2.000.000 дин. вредности одређује се парнични трошак на *вишак* са 75% од суме, која према предњој тарифи одговара вишку; код вишкова од преко 2.000.000 а до 3.000.000 д. узима се 50% а код свих даљих вишкова од преко 3.000.000 дин. 30%. На пр. вредност спора по редовној тужби јесте: дин. 3.000.000, то ће парнични трошкови износити: динара 25.000 + 75%, од динара 25.000 + 50% од динара 25.000 + 30% од динара 21.000 т. ј. свега динара 62.550.

У истој сразмери одређују се парнични трошкови на вишкове од преко 1.000.000 д. за тужбе по кратком поступку и за тражења обезбеђења.

При одређивању парничних трошкова у споровима по тужбама, којима се правдају обезбеђења, имају се трошковима за тужбу додати и трошкови признати у решењу о одобрењу обезбеђења тако, да у досуђеним парничним трошковима нађу изражаја и трошкови за обезбеђење и трошкови парничења.

Б.

Тарифа трошкова у кривичним споровима

I. За заступање по кривицама по којима је надлежан појединачни судија одређивање трошкова оставља се оцени судије с обзиром на уложен труд и време трајања спора, али ни у ком случају испод динара 400.

II. За заступање по кривицама, по којима је надлежан судски колегијум одређивање трошкова оставља се оцени судској с обзиром на уложен труд и време трајања спора, али ни у ком случају испод динара 3.000.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О АДВОКАТИМА У КРАЉЕВИНИ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

У циљу анкете на израђени предлог закона о адвокатима Краљевине Срба, Хрватца и Словенаца, одазивамо се жељи многобројних наших другова из унутрашњости и иностранства објављивање текста овога предлога.

Очекујући примедбе на овај предлог од наших другова из унутрашњости, Уредни-

штво их моли да му те примедбе доставе, како би нарочито изабрани Одбор нашег Удружења могао да их проучи и среди.

Одмах по објави текста законског предлога, и примедба нашег Удружења, Уредништво ће у „Бранич“-у објавити примедбе које је Удружењу доставило Друштво Одвешћеника у Хрватској и Словенији.

(Наставак)

Овако измењен и редигован § 28. пружа више јемства за правилно решење овога иначе деликатног питања.

Ad § 29. — И у овом пропису треба заменити израз „налог“ са изразом „овлашћење“. Други став нејасан је и требало би га боље стилизовати. Неоправдано је и асимилирање уложних књижица и признаница о оставама код новчаних завода изразу „папирима од вредности“.

Ad § 32. — У погледу инкомпатибилитета адвокатског позива са другим службама овај би § требало јасније редиговати.

Тако међу државним службама и јавним функцијама у којима је присуство адвоката корисно не треба изгубити из вида извесне одборе и комитете где су они као правници неопходно погребни, као: правничке одборе

при појединим ресорима, управни одбор Управе Државних Монопола итс., без обзира што су то функције са платом. Исто тако, и на супрот редакцији овог §-а, требало би баш у интересу угледа адвокатског реда ограничити њихову функцију наставника само за више, а не за све стручне школе, тако да се не могу примати за наставнике у разним трговачким и другим нижим средњим школама. Зато би први став ове одредбе требало редиговати овако:

„а) вршити, с платом, државну или другу коју јавну или приватну службу или позив, осим позива народног посланика, службе хонорарног професора Универзитета или наставника виших стручних школа или службе у сталном правничком одбору или ком: другом сличном државном одбору и општинским одборима“.

Тач. а) требало би да се прошири и на супруге адвокатске те да гласи:

„б) бавити се занимањем које се не слаже са угледом, чашћу или независношћу адвоката. То исто важи и за његову жену.

У таквим случајевима Одбор Адвокатске Коморе позваће дотичног адвоката да у одређеном року он односно његова жена напусте занимање које се не слаже са угледом, чашћу или независношћу адвокатског позива, па ако се томе позиву не одазову, донеће одлуку да се он избрише из именика адвоката“.

Последњи став овога § није прецизирао поступак о начину утврђивања одсутности адвоката из његовог седишта, те би тај став требало у толико допунити.

Ad § 34. — Други став требало би стилизовати :

„Одбор новог места седишта адвоката дужан је о упису известити Министра Правде, Касациони Суд и надлежни Апелациони Суд као и Одбор ранијег места седишта пресељеног адвоката, који ће овог избрисати из свога именика“.

Ad § 35. — У овој одредби после речи „узредних послова“ требало би додати „у колико на то по закону имају права“.

Ad § 37. — Законска привилегија која се даје овим законским наређењем Министру Правде тешка је, штетна и сасвим нецелисходна. Она може погодити у толиком степену адвокатски ред, да се доведу у питање и његови животни интереси. Зато би право Министра Правде о промени подручја, укидању, и о образовању Комора требало ограничити условом да то може чинити само по предлогу Савеза Адвокатских Комора, или, ако би то својом иницијативом хтео учинити, онда по добивеном мишљењу Касационог Суда.

Тога ради после првог става § 37. требало би додати један нов, а изменити и допунити пројектовани став II ове одредбе, тако да гласи :

„За целу Краљевину установљава се један Савез Адвокатских Комора, са седиштем у престоници. Савез је дужан штитити интересе адвокатског реда. Статуте Савеза израдиће Министар Правде и потврдити га по претходним одобрењу Државног Савета.

Министар Правде може, на предлог Савеза Адвокатских Комора, променити подручје и образовати нове адвокатске коморе.

Адвокатска Комора састоји се из целокупног броја адвоката уписаних у именик адвоката“.

Ad § 38. — Овај пропис треба да утврди и званични натпис адвокатских комора. Зато

би између првог и другог требало уметнути један нов став, који би гласио :

„Адвокатске Коморе носиле називе места својих седишта, као н. пр.: Адвокатска Комора града Београда, Адвокатска Комора града Загреба, Адвокатска Комора града Љубљане итд.“.

Ае § 43. — У тач. д) место речи „уписне пристојбе“ било би боље употребити израз „уписнине“.

Ad § 48. — У другом реду овог прописа место „могу образовати“ треба рећи „образоваће“.

Ad § 49. — Ова одредба ставља сваког адвоката пред најозбиљније размишљање.

Са техничко-законске стране она је израз нелогичности и недоследности, зато ишло није у складу са основним начелом проглашеним како у тој, иако и у другим одредбама ове основе закона. Јер, док се у самом почетку, у првом ставу овог §-а проглашава независност адвокатског стањења, дошло се у трећем ставу на независност укида једним готово неограниченим правом које се признаје Министру Правде.

Посматрана пак са гледишта демократских принципа, ова је одредба негација права адвокатског реда, на чију се шtetу озакоњава свемоћ једне политичке личности.

Признањем права Министру Правде да распусти Одбор Адвокатских Комора даје се једно моћно оружје тој политичкој личности која не мора увек бити правник, да адвокатски ред држи у понизности и врећа његова основна законска права. Таква драконска и недемократска одредба могла је зар имати свој *raison d'être* у несјалој аустроугарској монархији из чијег је законодавства и пресађена у ове основе закона, јер је Аустро-Угарска била прокламовала за државни принцип угушивање сваког слободоумља и демократијизма, што је налагало држање у ситези интелектуалаца, међу које у првом реду долазе јавни правозаступници и судије. Али у једној демократској земљи то је немогуће за све стањења, а најмање би се то могло одобрити у питању регулисања правног положаја једног од најугледнијих друштвених стањења.

Надаћи је се, да се таквим реакционарним схватањем неће хитити обележити ни једна влада и изјаснити се за овај социјално-правни *non sens*.

С тога би § 49. требало дати ову стилизацију :

„Адвокатски стаљез је независан.

Надзор над адвокатима уписаним у именик адвоката врши у првом реду Одбор Адвокатске Коморе. Вршећи овај надзор

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Одбор може адвокате опомињати и упућивати на правилно вршење позива.

Суспендовање од дужности Одбора Адвокатских Комора као и распуштање тих Одбора и Адвокатских Комора због невршења законских дужности Министар Правде вршиће по предлогу Савеза Адвокатских Комора. Али ако би Министар Правде био побуђен да то сам учини, дужан ће бити пре такве одлуке тражити мишљење опште седнице Касационог Суда о појављеном случају и по добивеној сагласности Касационог Суда донети одлуку о суспендовању или распуштању. У таквим случајевима ће Министар једновремено са суспендовањем или распуштањем наредити избор новог одбора у року од петнаест дана и именовати повереника који ће обављати текуће административне послове док их не предузме нови Одбор“.

Ad § 50. — Други одељак овог §-а треба проширити тиме да Одбор има да извиђа и казни за мање грешке по дисциплинској уредби. То је у интересу правилнијег расправљања мањих грешака. Тај би одељак следствено гласио овако :

„Мање грешке или немарности у вршењу дужности као и ситније повреде угледа стајежа извиђа и казни Адвокатска Комора по уредби и дисциплини за адвокате, коју ће изградити Савез Адвокатских Комора а потврдити Министар Правде. Дисциплинске

кривице адвоката расправља и пресуђује Дисциплинско Веће Адвокатске Коморе“.

Ad. §. 51., 52., 53., 54., 55., 56., 57., 58., 59., 60., 61., 62., 63., 64., 65., 66., 67., 68., 69., 70., 71., 72., 73., 74., 75., 76., 77., 78., 79., 80., 81., 82., 83., 84., 85., 86., 87., 88., 89., 90., 91., 92., 93., 94., 95., 96., 97., 98., 99., 100., 101., 102., 103., 104., 105., 106., 107., 108., 109., 110., 111., 112., 113., 114., 115., 116. и 117. — Све ове одредбе којима се прописује поступак за расправљање дисциплинских кривица адвоката имале би отпасти, пошто би оне биле обухваћене дисциплинском уредбом, у коју би ушао боље разрађен цео овај материјал, иначе недовољно систематисан овим прописима основе закона.

Разлози који категорички налажу да се тај материјал среди и обухвати једном дисциплинском уредбом, израђеном уз сарадњу Савеза Адвокатских Комора, ови су :

1) Што се по правилу дисциплинске кривице предвиђају у специјалним уредбама и на основу њих расправљају од специјалних судова, као што би овде био случај са Дисциплинским Већем Адвокатске Коморе. И

2) Што су уредбе по својој природи подложније изменама него закони, те се према томе могу лакше прилагођавати приликама и мењати с обзиром не мењање потреба адвокатског стајежа и на дух времена.

(Наставиће се)

СУДСКА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРАКСА

Суд треба увек решењем да расправља појављена питања о одбачају тужбе или о томе да се застане са расправом спора услед обелодањеног кривичног дела. Против таквих решења Првостепеног Суда има места жалби на Касациони Суд.

(Начелна одлука опште седнице, од 13. октобра 1926. год. Бр. 8638).

Господин Министар Правде, актом својим од 4. октобра 1926. г. Бр. 17711, представио је Касационом Суду, да му је пиротски првостепени суд доставио следеће:

1.) Да је по спору Јована Игњатовића, противу Танасија Игњатовића, због редукције тестаментa, на рочишту тужени Танасије захтевао да се тужба тужиоца Јована одбаци као неуредна по томе, што је тужи-

лац на рочишту, тобож, основ тужбе изменио. По том захтеву Суд је донео решење који је туженога одбио од овог тражења као неумесног, а да се са извиђањем и суђењем истог спора продужи кад решење судско постане извршно. Ово решење прв. суда одобрило је II Одељење Касационог Суда решењем Бр. 10729. У истом таквом случају, а по спору Сотира Ристића, противу Ђорђа Видановића, због повраћаја имања, кад је тужена страна тражила да се тужба тужиоца одбаци као неуредна, зато што је, тобож, са два основа. — суд је такође решењем својим одбио од тражења тужену страну, као од тражења неумесног. На то решење тужена страна изјавила је жалбу Касационом Суду. Но овај, одлуком свога III Одељења Бр. 1046 није хтео да расматра то решење, налазећи да тај случај Суд треба наредбом

да расправи на самом рочишту, да се тужени на то може жалити уз главну ствар, и да то решење не подлежи расматрању Касационог Суда, јер Суд вели, има по § 160. грађ. пост. доносити засебно решење само онда, ако би нашао да тужба има два основа, и исту као неуредну одбаци; — дакле за два истоветна случаја постоје две различне одлуке Касационог Суда; и

2) Овај Суд по спору Аксентија Живковица противу стец. масе Видена Цветковића и Видена Николића, због иставе — исписа имања из стец. масе именованог Видена, донео је своје решење: да се са извињањем означене парнице застане и отпочне кривично извињање противу туженога Видена Цветковића и др., због дела преваре, а кад решење извршним постане да се акта предају иследном судији у рад као надлежном, јер се дело пред судом обелоданило. Ово решење одобрио је Касациони Суд у свом II. одељењу одлуком Бр. 1144. У истом таквом случају, где је иста тужена страна, а где је само друго лице тужилац, због иставе — исписа имања из стец. масе Видена Николића, Суд овај донео је исту одлуку. Али Касациони Суд одлуком свога III. одељења Бр. 1045, нашао је да то решење не подлежи расматрању Касац. Суда, јер је вели, Суд овај требао наредбом да застане са извињањем спора, и да акта преда иследном судији у рад, пошто се тиме не одлаже парница § 110. у в. § 100. грађ. пост., „већ се само зауставља извињање, док се извињање појављеног дела не оконча, за које није надлежан суд, који парницу извиђа и суди“. Дакле и овде је Касациони Суд за једну исту ствар две разне одлуке донео.

Износечи ово, Пиротски Првостепени Суд, да би знао како ће се у будуће управљати, моли г. Министра Правде да се на основу тач. 1. § 16. Зак. о Устрој. Касац. Суда, изиште Начелна Одлука Касационог Суда о томе: А) да ли треба по § 96. у в. § 303. и тач. 3. § 304. грађ. пост. *решењем* одбити тужену страну кад на рочишту захтева, или остане при захтеву истакнутом у одговору на тужбу, да се тужба као неуредна одбаци, што по схватању тужене стране има два основа, или што је основ тужбе на рочишту измењен, а *Првостепени Суд сматра да је тај захтев неумесан*; или пак, у појављеном случају суд треба само на рочишној белешци да констатује, да је тај захтев тужене стране неуместан, и да одмах продужи даље извињање спора, а да парничним странама не издаје решење о томе, већ да поново тај захтев у пресуди, при расправи главне ствари, претходно расправи, како би

тужени могао уз главну ствар да изјави незадовољство или жалбу Вишем Суду, кад на пресуду изјави незадовољство или жалбу, што му тај захтев није уважен, *пошто се решење мора претходно донети* по § 96. и § 160. грађ. пост., кад се захтев тужене стране о одбачају тужбе од стране суда *уважава*;

Б) Треба ли Првостеп. Суд по § 174. у в. § 303. и тач. 3. § 304. грађ. пост. *да доноси особено решење*, и исто парничарима издаје кад неко од њих захтева да се противу другог парничара и његовог саучесника, ако га има по обелодањеном кривичном делу, отпочне кривично ислеђење, а са расправом спора застане зато што се према нахођењу парничара који је тај захтев истакао, обелодањује кривично дело, од чијег пресуђења зависи сама расправа дотичног грађанског спора, па било да суд сматра да је тај захтев умесан или не; или пак суд треба, ако је тај захтев *неумесан*, да то констатује на рочишној белешци и продужи даље извињање спора, а да ту ствар поново цени уз главну ствар кад суд пресуду изрече, како би дотични парничар, који је тај захтев истакао, могао да изјави незадовољство или жалбу уз главну ствар, кад на пресуду изјави незадовољство или жалбу што му тај захтев није уважен; или, ако суд нађе да је тај захтев *умесан*, да наредбом престане са извињањем спора и акта пошаље иследном судији на даљи рад, а о томе да парничарима не издаје решење? и

в) Ако Касациони Суд нађе да се случајеви под 1) и 2) треба решењем да расправљају, онда да ли се на таква решења могу изјављивати жалбе Касационом Суду од интересованих лица, или не?“

Достављајући предње, Г. Министар Правде молио је Касациони Суд да оцени да ли има разлога доношењу Начелне Одлуке по истакнутом питању, и, ако има, да му своју одлуку достави.

Касациони Суд, сматрајући да има разлога за доношење *Начелне Одлуке*, размотрио је истакнуто питање и односне законске прописе, па је нашао:

Да предње случајеве, изложене под А) и Б), првостепени суд *треба увек — и кад нађе да је захтев парничара уместан; или обротно — да расправља својим решењем*, а не „наредбом“, пошто су то споредна питања истакнута у парници, *од важности за главну ствар*, а по § 304. у в. тач. 3. § 304. грађ. пост., о сваком таквом захтеву парничара, који представља споредно питање од важности за расправу главне ствари, као што је одбачај тужбе или вођење кривичне истраге,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

има се донети решење, а то, разуме се, није само прост навод или приговор парничара *без захтева* да се истакнуто питање претходно реши. Јер, „наредбом“ се по § 303 грађ. пост. управља само *ток* парнице, а међутим истакнутим тражењем парничара: да се одбаци тужба или да се застане са извиђањем и суђењем спора до расправе обелодањеног кривичног дела, не само да се не управља ток парнице, већ да се у овом последњем случају, са током парнице застане и од исхода кривичне истраге зависи и решење самог грађанског питања; а у првом случају, одбачајем тужбе, и сам се спор свршава, те се у оба случаја *мора* донети формално решење првостеп. суда. Противу оваквог решења првостеп. суда, *и у једном и у другом случају има места* жалби Касационом Суду од стране заинтересованих лица, јер то којим законским прописом није забрањено, а принцип је, да се на свако решење, у смислу § 422. грађ. пост., може изјавити жалба, осем где изреком у закону стоји да нема места жалби, као што је то предвиђено у § 131, 136, 447. и др. грађ. пост.

Према свему изложеном, а на основу тач. 1. § 16. Зак. о Устројству Касац. Суда, Општа Седница Кесац. Суда доноси Начелну Одлуку:

1) *Да првостепен суд треба увек особеним решењем да расправља како истакнуту споредна питања о одбачају тужбе, иако и она о томе, да се застане са расправом спора услед обелодањеног у парници каквог кривичног дела; и 2) да прошиву оваквих решења првостеп. суда има места жалби на Касациони Суд.*

Ова је одлука обавезна за Општу Седницу и сва Одељења Касацеоног Суда.

Ма да је ова одлука, као *начелна*, обавезна за судове, јер има законску силу, ипак, сматрамо да ће бити од интереса да објавимо и два одвојена мишљења мањине:

I

А. — У погледу захтева тужене стране, заснованог на § 160. Грађ. Суд. Пост., првостепени суд може наћи: или да тужба има заиста два основа, односно да је тужилачка страна основ своје тужбе, на рочишту, изменила, или да тужба није са два основа, односно да тужилац основ тужбе није изменио. У првом случају суд ће донети засебно формално решење, на које тужилачка страна, према § 322. Грађ. Суд. Пост., има право жалбе Касационом Суду, јер се одлуком првостепеног суда о одбачају тужбе са два основа и сам спор, покренут по тајкој тужби, дефинитивно свршава. У дру-

гом случају суд неће доносити засебно формално решење, већ ће то само на рочишној белешци констатовати и извиђање спора, по § 166. Грађ. Суд. Пост., продужити, без обзира на тражени одбачај. Овакву одлуку суда о неумесности траженог одбачаја тужбе може тужена страна нападати тек у правном средству, изјављеном вишем суду на одлуку првостеп. суда о главној ствари. Ово своје мишљење заснивамо на томе, што § 160. Грађ. Суд. Пост., који регулише радњу суда по оваквим тражењима, не предвиђа доношење формалног решења и у случају кад суд нађе, да траженом одбачају тужба нема места, те, услед тога, не може ни бити примене § 322. Грађ. Суд. Пост. Осим тога, разлог који важи за први случај и који је и руководио законодавца да за такав случај предвиди доношење засебног формалног решења, — не стоји и код другог случаја, јер се одлуком првостеп. суда о неумесности траженог одбачаја тужбе не расправља никакво самостално процесуално питање, које би имало за резултат завршетак самог спора, већ се са таквом одлуком упућује само ток извиђања и суђења парнице, а туженој страни стоји на расположењу да ту одлуку напада у правном средству изјављеном вишем суду на пресуду првостеп. суда о главној ствари, — што све најзад, иде у прилог и начела брзине самог поступка по грађанским споровима, које би иначе било компромитовано кад би се по сваком, ма и најнеоснованијем захтеву тужене стране морало доносити засебно формално решење, које онда повлачи и право на одвојену жалбу.

Б. — У погледу примене § 174. Грађ. Суд. Пост. налазимо следеће: Кад првостеп. суд нађе да има места тражењу једне парничне стране, да се застане са извиђањем и пресуђењем грађанске парнице и да се над другом парничном страном отпочне кривично извиђање за оно кривично дело које се у току спора обелоданило, — првостеп. суд ипак неће доносити о томе засебно формално решење, већ само одлуку у виду наредбе, којом ће акта спора упутити кривичном одбору на даљи законски рад и поступак у смислу одредаба Крив. Суд. Пост. и Крив. Зак., и та одлука не подлежи расматрању Касационог Суда, јер се њом не расправља никакво, било главно било споредно, процесуално питање, којим би се и сама парница у питању окончала, већ се таквом одлуком само упућује ток извиђања и суђења парнице у смислу § 303. у вези §§ 166. и 176. Грађ. Суд. Пост. по којима је суд овлашћен и дужан, да предузима све што је потребно да се спор довољно извиди

и пресуда по истом донесе. Према томе јасно је, да оваква одлука суда може имати само карактер наредбе, јер се њоме спорови окончава, нити одлаже у смислу § 110. у в. § 109. Грађ. Суд. Пост., већ се само извињање спора зауставља, док се у спору обелодањено кривично дело у кривичном одбору не иследи и надлежни кривични суд своју одлуку по истом донесе, јер суд који саму парницу извиња и суди није за то у опште ни надлежан.

Одлука суда не мења свој карактер наредбе ни онда кад суд нађе, да нема места тражењу једне парничне стране да се над другом парничном страном отвори кривична истрага, јер се и таквом одлуком управља само ток парнице у смислу § 303. Грађ. Суд. Пост., само је суд дужан да је на рочишној белешци упише и констатује, а интересованој парничној страни стоји на расположењу право, да је напада у своме правном средству, изјављеном вишем суду на пресуду суда о главној ствари, као што је у делу под А. овог одвојеног мишљења већ изложено.

II

Ако је тужилац на рочишћу основ тужбе изменио, онда ће се поступити по § 160 Грађ. Суд. Пост. т.ј. решењем биће упућен да нову тужбу поднесе. То решење подлежи разматрању Касац. Суда, јер га грађ. суд. пост. није уврстио у решења против којих нема места жалби, а тај нов захтев тужиоца, суд није могао раније да цени. Односно овога питања слажемо се дакле са већином.

Ако је тужени у одговору на тужбу тражио одбачај тужбе за то што је са два основа, а суд је ову као уредну пустио у ток, онда ће се у духу § 97. грађ. суд. пост. то питање расправити особеним решењем против кога има места жалби.

То је завршна фаза спора докле се питање о уредности тужбе може покретати и испитивати по званичној дужности и на захтев парничне стране.

И у овој тачци питања слажемо се са већином.

Ако је после тога, на самоме рочишћу, кад је извињање главне ствари започето, тужени истакао захтев за одбачај тужбе зато што је са два основа, онда се о таквом тражењу, као споредном, које је у процесном поступку прешло фазу свога покретања, неће доносити особено решење, јер би то значило враћање у назад, па ће суд то само констатовати и наставити даљи рад на извињању, а о овоме захтеву туженога

дати оцену у пресуди, којом главну ствар расправља.

По § 174. грађ. суд. пост., суд има право да прекине даљи рад по спору кад се појави кривично дело парничара од кога зависи грађан. питање.

Та констатација суда да прекида грађан. извињање не расправља у ствари никакво споредно правно питање. Она ређа само чињенице које обелодањују постојање кривичног дела и потребу за отварање кривичне истраге. Том констатацијом суд зауставља извињање грађан. спора и даје наредбу да се отпочне кривично извињање. А да ли је било места кривичном извињању или не, оцениће надлежна власт кад истрагу отвори и испита доказе.

У основаност наредбе суда да се кривична истрага отвори Касац. Суд не може се упустити у разматрање пре истраге и претходне оцене надлежне власти.

Та је одлука у суштини својој наредба и не подлежи оцени Касац. Суда.

Dr. Јан. Јовановић.

Један интересантан случај губитка права наслеђа услед правне заблуде.

Светолик М. тужио је Инђију удову пок. Стојана Ивановића, представљајући да је пок. Стојан по смрти својој 1913. год. оставио малолетног сина Младена, који је такође умро после две године, удову Инђију и кћер Василију, удату за тужиоца Светолика; да је Василија умрла 1923. г., оставивши малолетног сина Витомира и малолетну кћер Милојку.

Првостепени је суд пресудио: да тужена Инђија уступи једну половину имовине коју је наследила од свога мужа пок. Стојана, односно од сина пок. Младена Ивановића по распоредном решењу неспорног судије под Бр. 17508. своме унуку од кћери пок. Василије, малолетном Витомиру, сину Светолика М.

Апелациони Суд одобрио је ову пресуду првостепеног суда. Но Касац. Суд, примедбама свога II одељења од 25. септембра 1926. г. Бр. 7385, поништио је пресуду Апелационог Суда са ових разлога: Из аката овога спора види се, да је признањем парничара по § 180. грађ. пост. утврђено: да је пок. Стојан Ивановић умро 1913. г. и по смрти оставио сина Младена, који је погинуо 1915. г., кћер Василију, која је умрла 1923. г. и удову Инђију, која у овоме спору представља тужену страну; да је пок. Василија по смрти оставила сина Витомира и кћер Милојку. Кад овако ствар стоји, онда по

§ 394, 395 и 396 грађ. зак. по смрти пок. Стојана заоставше имање његово наследио је његов син Младен, а пок. Младена по смрти његовој по § 402. грађ. зак. требали би да наследе мати Инђија и сестра Василија на равне делове. Али како је пок. Василија као што се из решења неспорног судије Бр. 17508 види, са одобрењем свога мужа изјавила да се не прима наслеђа имовине свога брата пок. Младена, а овом одрицању има места по §§ 20. и 476. грађ. зак. то услед овакве изјаве пок. Василије о одбијању наслеђа и потомци њени, у овом случају њен син Витомир, губе право на наслеђе оног дела имања пок. Младена који би припао пок. Василији да наслеђе није одбила, јер потомци онога који је одбио наслеђе неће наследити зато што се узима да је воља де сцјус-а да они такође наследство не добију. Да ова воља постоји изводи се из прописа који говоре о тестаменталном наслеђивању, а на име из §§ 458, 459. и 460. грађ. зак. Разлог Апелац. Суда, да је пок. Василија, приликом давања изјаве о одбијању наслеђа била у заблуди, јер је мислила да само њена мати има по закону права на наслеђе заоставштине пок. Младена, као погрешан, не може опстати, прво стога што одбијање наследства претпоставља да је наследник који наследство одбија знао да је напустило позивање на наслеђе, и друго стога што је овде реч о правној заблуди, а на основу ове не може се побијати изјава Василије о одбијању наслеђа — § 14. грађ. зак. — Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је дао овакве противразлоге: Београдски Апелациони суд остаје при своме гледишту, изнетом у реченој пресуди: да изјава пок. Василије код судије неспорних дела, *не значи одрицање права наслеђа*, као што узима Касац. Суд. Јер одрицање права по своме појму логички претпоставља свесност — сазнање — о постојању тога права за онога који га се одриче, а из изјаве пок. Василије: „*да она не полаже право на наслеђе, пошто је њена мати по закону наследница*“ — јасно излази да је пок. Василија у моменту давања ове изјаве била у заблуди о своме праву које по закону има, т. ј. сматрала је да она нема права наслеђа на половину заоставштине пок. Младена, већ да закон даје њеној мајци, удови Инђији, искључиво право наслеђа, те да је зато при-

знала мајци право наслеђа на целокупну заоставштину, Овде, дакле, не може бити речи о одрицању права, већ о давању свога дела наследства услед незнања закона. Дајући свој део наслеђа (пок. Василија је по §§ 394. и 402. гр. з. постала санаследница заоставштине пок. Младена у моменту смрти његове) — пок. Василија је учинила нешто што није морала по закону учинити, а тиме је удова Инђија за овај део пок. Василије неправедно обогачена, јер, као што се види из изјаве Василијине, она то није учинила *animus donandi*, већ зато што је држала да тако по закону мора чинити. За такве случајеве правне заблуде, где се неко неправедно богати, предвиђа § 902. гр. з. право за онога, чијом се заблудом неко неправедно користи, да дато тражи натраг (*conditi indebiti*). По томе законском пропису може и тужилац, као природни заступник свога малолетног сина Витомира, тражити за њега повраћај уступљеног наслеђа, пошто је Витомир, наслеђујући своју мајку, пок. Василију, по § 396. гр. з. наследио и ово имовинско и наследно право. Оваквом решењу не стоји на путу § 14. гр. з., на који се примедбе позивају, и који садржи само опште начело: да се незнањем закона нико не може извинити, т. ј. да се нико не може ослободити обавеза или уопште теретних последица своје радње или нерадње, позивајући се да није знао законске прописе, па услед тога и законске последице својих поступака или пропуштања. Овај пропис као општи и ранији не може искључивати примену § 902. гр. з., који садржи правило, да се нико не треба неправедно богатити и користити туђом заблудом. А такав је случај и био повод овога спора. За основаност оваквог свог гледишта Апелациони Суд указује и на „Објаснење Грађ. Законика“ од Дим. Матића, где је уз § 902. гр. з. као пример за примену овога прописа изнет исти случај, као овај у овоме спору...

Касациони Суд, у својој Општој Седници, одлуком својом од 28. Октобра 1926. год. Бр. 9253, већином гласова, усвојио је поменуте примедбе свога оделења, а одбацио речене протиразлоге Апелационог Суда, коме је препоручио да по поменим примедбама и закону даље поступи.

Dr. Јан. Јовановић

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ИЗ АДВОКАТУРЕ

Порекло и поступан развој адвокатуре у старо доба

У питању порекла адвокатуре и датума њенога оснивања светска повесница нема тачних података. У једном дужем периоду римске и грчке историје, установа адвоката није била позната као право и стално занимање. Адвокатура је представљала једно споредно занимање узимања у заштиту грађана, коме су политичари и истакнутије личности прибегавали само у циљу остваривања својих политичких успеха, стварања своје репутације и добијања почести. Периклес и Демостен у Атини, Цицерон и Красус у Риму, нису у ствари били адвокати по данашњем схватању тога занимања, ма да су они, нарочито Демостен и Цицерон, оставили за собом сјајне одбране, које ће у беседничкој уметности остати ремек-дела своје врсте.

Чим су у Риму понтифекси изгубили свој у примени закона, одбрана криваца у кривичним, и заступање парничара у грађанским споровима беху одмах организоване. Адвокати су тада били признати под именом *пајрона*. Тај првобитни назив вероватно је усвојен зато, што су то занимање у то време прихватили патрицији, али је ускоро затим био усвојен назив *адвокаџ*. Овај назив потекао је свакако отуда, што су кривци *позивали себи* (*ad-vocare*) своје блиске рођаке и пријатеље ради саветовања о одбрани. Наравно да ови нису за њега давали одбране, већ су таквог кривца само саслушавали и саветовали се о његовом случају, а одбрану је давао *пајрон*, или, као што се у почетку бранилац још звао, *оратор*. Доцније се израз *адвокаџ* све више одомаћивао.

Установа адвоката развијала се и цењена је у римској царевини све до 550 год., када је једним законом извршен формални удар на тај ред. Тај је закон предложио Цинције и он је усвојен плебисцитом. Њиме се адвокатима забрањивало примање поклона и да-

рова као награда за давање одбрана. По тврђењу Тацитовом, главни су повод том закону биле доста честе злоупотребе адвоката у погледу њихових награда. Али је Цинцијев закон промашио свој циљ. Адвокатура се већ била претворила у редовно занимање и морало јој се признати право на награђивање, у толико пре, што је тај закон почео бити све више изиграван остављањем легата адвокатима, што није било забрањено. Али је доцније и то ишло доста тешко, јер су се многи императори и том противили. Тако 737. год. Августус је покушао да поопштри Цинцијев закон. То су исто урадили Клаудије и Нерон, док најзад то стање није измењено под Јустином, који је као велики државник учинио многе реформе, па је као такав увидео неоспорну важност и корисност адвоката за правосудје и коначно решио то питање регулисањем положаја адвоката и законским признањем адвокатског реда, чијој је целини дао назив „ordo.“ Тај су назив адвокати суревњиво чували и њега су се стално држали за разлику од трговаца и занатлија, који су тада били признати само као корпорације.

Од тога доба функције адвоката су се све више развијале и законима су нормирана њихова права, а истовремено, и њихове дужности.

Љ. В. С.

МИСЛИ И АФОРИЗМИ

Ко јако види силу, слеп је за право.

Виктор Иго

Дужност је закон живота.

Виктор Иго

Дужност испуњена, успех обезбеђен.

Виктор Иго

Истински вођа штити слободу, говори истину, заточник је права, примењује закон и дели неумитно правду.

Виктор Иго

Ulp. J.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ

Породично и наследно право Муслимана и поступак у том праву, од Хафиза Бушашлића. — Одавно се осећала потреба за једном ручном књигом на нашем језику о

породичном и наследном праву муслимана и о поступку у том праву, У намери да се та празнина бар у неколико попуни, г. Хафиз Бушашлић, шериатски судија из Сарајева,

израдио је на нашем језику, а по најбољим арапским и другим изворима: 1) породично и наследно право муслимана и 2) шериатско-судски поступак са формуларима.

Са израдом ових књига г. Бушатлић је настојао дати нашем исламском свету, а и стручњацима, у нашој правној литератури две најпотребније ручне књиге о најинтимнијим правима и дужностима муслимана, која они у њиховом друштвеном животу и саобраћају сваки дан срастају, а која у огромном броју, ради неприступачности језика на којем су ова позитивна права написана, до сада нису могли ближе упознати.

Прва је књига подељена на женидбено,

родитељско и родбинско, затим туторско и старатељско, тестаментално и наследно право и обухвата преко 200 страна осмине формата, а друга је подељена на устројство и надлежност шериатских судова у Босни и Херцеговини, на парнични и ванпарнични поступак, са потребним формуларима, и има 150 страна истог формата.

Обе ове књиге дате су у штампу и биће готове до краја ове године. У претплати прва стаје 60 дин. а друга 40 динара. Пријатеље правне науке г. Бушатлић моли да га у овом послу претплатом помогну и да претплату шаљу на његову адресу.

КОВЧЕЖИЋ ГРУБИХ ГРЕШАКА У СУДСТВУ

Једна чудна пресуда

По спору К. Б., противу Д. М., Крушевачки Првостепени Суд донео је пресуду Бр. 29199 од 11. маја 1926. године.

На улазећи у суштину спора, желим да прикажем само један детаљ из те пресуде, из кога ће се увидети како је Крушевачки Суд у пресуди од 11. маја 1926. год. расправљао и о томе, што се десило у истом суду 12. маја 1926. године. Изгледа мало невероватно, да је суд, доносећи ту пресуду 11. маја 1926., био у стању да цени нешто што се догодило 12. маја 1926. год. Али није то проста пометња датума.

За тачност горњег излагања, цитираћу само односна места пресуде, на којој стоји: „Пресуђено о Крушевачком Првостепеном Суду 11. маја 1926. год. Бр. 29199 у Крушевцу“.

„На трећем рочишту одређеном на дан 11. маја 1926. год.....“

„Актом својим Бр. 29343, који је у овоме Суду примљен 12. маја 1826. год. јавио је се наново тужени Д. пославши лекарско уверење као доказ да на рочиште није могао доћи“.

У судским разлозима, пак, налази се овај пасус:

„Па како се из рецеписа Бр. 28126 види, да је тужени Д. позив благовремено за рочиште примио и да се актом до дана рочишта суду није јавио, пошто је акт туженога Бр. 29343 примљен 12. маја тек год., дакле после дана када је рочиште било одређено.....“

Мислим да је свако даље цитирање излишно, Било би од велике користи, кад би Крушевачки Првостепени Суд објаснио ову своју видовитост и осталим судовима, те да се у будуће парничне странке не би трудиле да чине потребне кораке, када су већ судови у стању да унапред знају шта ће се у будућности десити.

Б. А.

РАЗНО

Порески куриозум

Једно интересантно поређење. — Дошло ми је у пракси до руку једно пуномоћје, издато у Бечу од стране једног аустриског индустријалца једном београдском адвокату. Заинтересовало ме је питање таксе, коју аустриске власти наплаћују, да бих је упоредио са таксом коју наше власти наплаћују. Поређење даје овај резултат: такса за правни посао износи по нашем закону по Т.Бр. 16. зак. о такс. 20 дин., а по аустриском 1 шилинг;

такса за оверу пуномоћја по нашем закону Т.Бр. 43. износи 10 дин., а по аустриском 20 гроша одн. петину од шилинга, или, ако рачунамо 1 шилинг 8 динара, 1.60 дин.; такса за оверу потписа нотаревог, који је потврдио пуномоћје, од стране земаљског суда у Бечу износи 1 шилинг, а код нас по Т.Бр 252. зак. о таксама 30 дин.; аустриском Министарство Спољних Послова наплатило је 1 шилинг и 20 гроша за оверу потписа и печата земаљског суда у Бечу, а наш конзулат у Бечу напла-

тио је за оверу потписа и печата аустриског Министарства Спољних Послова 22.50 шилинга, или 180 дин. и ако је по Т.Бр. 252. зак. о такс. требало да наплати само 30 дин. према објашњењу Генералне Дирекције Посредних Пореза од 20. децембра 1921. год. Бр. 21.051. По том објашњењу наплаћује се такса у 30 дин. за оверу потписа и печата заједно, а не за потпис засебно а за печат засебно, јер потпис и печат чине целину. Па и та једна такса у 30 дин. велика је у поређењу таксе од 1 шилинга, коју аустриске власти наплаћују. Међутим конзулат у Бечу

не само да је наплатио по 30 дин. за потпис и за печат аустриског Министарства Спољних Послова, него је наплатио по 30 динара за потписе и печате и нотара и земаљског суда, који су претходили потврди Министарства Спољних Послова, и ако је конзулат оверио потпис и печат само Министарства Спољних Послова, тако да је наплатио за три потписа и три печата 180 дин.

Као што се види у пропалој и побеђеној Аустрији и таксе су скоро четири пута јевтиније него код нас!

БЕЛЕШКЕ

Годишња скупштина адвоката

Према одлуци Управе Адвокатског Удружења годишња скупштина адвоката из Србије и Црне Горе за 1926. г. одржаће се у Београду на дан 26. децембра о. г. у сали Првостепеног Суда Округа Београдског.

Дневни ред овогодишње скупштине од необичне је важности због актуелних питања која су покренута од стране Удружења а у тесној су вези са поправком стања адвокатског реда.

Позивају се сви адвокати из Београда и унутрашњости, да у што већем броју присуствују овој скупштини, како би она добила карактер импозантне манифестације у корист коначног решења адвокатског питања и доношења закона о адвокатима, који се налази пред Народном Скупштином.

Ступање нашег Адвокатског Удружења у Бриселску Међународну Комисију

Одазивајући се позиву Извршног Одбора за оснивање Међународног Савеза Адвоката да приступи бриселској међународној комисији основаној у томе циљу на последњем конгресу адвоката, одржаном ове године у белгијској престоници, Управа нашег Удружења поднела је молбу за пријем Удружења у ту комисију. На првом састанку те међународне комисије решаваће се о пријему нашег Удружења у њу, одн. у Савез, који је у оснивању.

Позив париских адвоката

Ред париских адвоката преко свога батонјеа упутио је председнику нашег Удру-

жења позив да присуствује свечаној седници отварања конференције париских адвоката, заказаној за 4. децембар о. г. у Палати Правде, у Паризу. Позив садржи доста ласкавих израза за наш адвокатски ред.

Управа нашег Адвокатског Удружења жалећи што није у могућности да изашље свог изасланика, честитала је париском адвокатском реду отварање те конференције са најлепшим жељама за њен успешан рад и топло се захвалила на позиву.

Претплатницима

Навршава се друга година од како је поново покренут „Бранич“ орган Адвокатског Удружења. Као стручан теоријски, а нарочито и практичан правни часопис, „Бранич“ је својим двогодишњим излагањем потпунио један осетан недостатак у нашој периодичној правној литератури и наишао на потпуно допадање наших најкомпетентнијих правника. Његова неоспорна и позитивна заслуга је што је енергично заступао интересе адвоката и судијског реда, у колико је то могао чинити као часопис те врсте. Па ипак, поред свега тога, он није наишао на ону моралну потпору адвоката и судија, коју несумњиво заслужује. *Пошребно је да се адвокати, судије и, у ојшће, сви правници прешћлаше на „Бранич“, како би он био материјално обезбеђен.* Уредништво зато чини топал апел на све њих и моли их да издавачкој књижари „Полећ“ пошаљу заосталу претплату за ову као и претплату за 1927. годину, као и да се код својих колега заузму да се и они претплате.